

Kommunenes rett til å planlegge i sjø

Areakonflikter

Av Nina Rieck

Nina Rieck er førstekonsulent i Direktoratet for Naturforvaltning

To sentrale dokumenter når det gjelder arealplanlegging i sjø:

Plan- og bygningsloven er den sentrale loven for planlegging og styring av arealbruk i kystsonen. Den samordner også statlig, fylkeskommunal og kommunal virksomhet. § 20-4, nr.5 *Arealdelen av kommuneplanen* er sentral og sier hvilken brukskategorier som kan anvendes i sjø.

PBL har siden 1989 gitt kommunen rett til å planlegge sine sjøarealer ut til grunnlinjen. Det som gjør planlegging i sjø ulik planlegging på land er at eieomsforhold og bruksforhold er annerledes. Sjøområder er stort sett en slags allmenning hvor sjøen unntaksvis er underlagt privat eiendomsrett. Derved reduseres den direkte rettsvirkningen planer i sjø har overfor den enkelte bruker.

I sjø er det også større kombinasjonsmuligheter mellom de ulike arealbruksformål. F.eks. kan ferdsel, fiske, friluftsliv, naturområde og akvakultur koples i ulike kombinasjoner.

T-4/96. Lover og retningslinjer for planlegging og ressursutnytting i kystsonen, MD og FiD.

Rundskrivet sier at planleggingsbehovet først og fremst gjelder kystnære områder der aktivitet i sjø bør sees i sammenheng med det som skjer på land og forutsetter at det ikke planlegges for mer sjøareal enn nødvendig. Kommunen har rett men ikke plikt til å planlegge sine sjøarealer.

Hvor stor del av kommunens sjøareal som skal planlegges, avgjøres i kommuneplanprosessen. hvor sektormyndigheter og andre berørte parter har anledning til å gi innspill. Målet er å løse konflikter og forebygge interessemotsetninger.

Oppdrettsnæringens interesser skal ivaretas i kystområdene, men det er også viktig at andre interesser som natur, ferdsel, friluftsliv og fiske tilgode sees.

Andre overordnede mål:

St.meld. nr.31 (1992-93), «Den regio-

nale planleggingen og arealpolitikken» understreker at naturvern-, friluftslivs- og næringsinteresser skal sikres i kystsonen.

St.meld nr. 46 (1988-89), «Miljø og utvikling» sier at fiskerinæringen skal gjennomføre en langsiktig og økologisk balansert forvaltning av de levende resursene i havet. Man skal utvikle beskatnings- og foredlingsformer som styrker en bærekraftig utvikling i kystsamfunnene.

St.meld nr. 48 (1994-95) «Havbruk - en drivkraft i norsk kystnæring» sier at utviklingen i havbruksnæringen ikke må komme i konflikt med vesentlige natur- og miljøhensyn.

Det er et overordnet mål i samtlige offentlige dokumenter at havbruksnæringen skal utvikle seg på en bærekraftig måte. Det understrekes også at det skal settes av tilstrekkelig areal til denne utviklingen i framtiden og man ønsker fleksible planer, (kommuneplaner kan revideres hver 4. år).

Kystsonen som arena

Utviklingen de siste årtier har gått mot en økt konkurranse om arealene langs kysten. Kystsonen er en arena for både fiske, oppdrettsvirksomhet, annen næringsvirksomhet, by- og tettstedsutvikling, fritids- og rekreasjonsbruk m.m. Det er først og fremst oppdrett som kommer i konflikt med annen arealbruk f.eks. med naturvern og friluftsliv. Og så den stadig økende bruk at kystnære områder til fritidsbruk og fritidsboliger (privatisering) skaper konflikter for allmennhetens interesser.

Norges kystsonen omfatter flere sær-

egne og unike landskapstyper av internasjonal verdi. F.eks. strandflatelandskap med skjærgård og oppstikkende fjellformasjoner langs Nordsjø- og Norskehavskysten, i jordlandskap på Vestlandet, Finnmarks-kysten og Lofotens alpine landskap.

Kystsonen er en arena for ulike aktiviteter. Det er et stort press på arealene og ulike interesser konkurrerer ofte om de samme områdene. Resursen i kystsonen får stadig en viktigere økonomisk betydning. Samtidig finnes det i denne sonen store biologiske og landskapsmessige kvaliteter som det er viktig å ta vare på. Sonen er den mest produktive på jorden og svært sårbar. Inngrep forårsaker forstyrrelse og skaper ubalanse i viktige økologiske systemer. Balanse mellom bruk og vern er viktig å finne.

Gjennom den kommunale forvaltning og kommuneplanprosessene avklares de ulike interesser og samordnes i en plan som sikrer en bærekraftig bruk av arealene. Å utarbeide en kommuneplan for kystsonen kan være et viktig virkemiddel for å ta vare på områdene.

Ulike verdier og interesser i lystsonen.

Biologisk mangfold
Landskapsverdi
Friluftsliv, rekreasjon, turisme
Næringsinteresser
Infrastruktur
Kulturminner

Interessekonflikter

Forvaltning av kystområdene er spredt på mange aktører som i stor grad forval-

ter sine særlover uten at disse er samordnet. Fra kommunenes synspunkt er det behov for bedre samordnet sentral og regional styring og forvaltning.

Oversikt over tradisjonelle konflikter i kystsonen:

- oppdrett/vern
- oppdrett/tradisjonelt fiske
- oppdrett/villfisk
- oppdrett/ferdsel
- oppdrett/friluftsliv
- oppdrett/naturområder
- eiendomsforhold i sjø
- ekspansjon i oppdrettsnæringen
- nye arter, import av eksotisk fiske bygging i strandsonen, privatisering
- fartsgrense for fritidsbåter
- vei- og jernbaneutbygging i strandsonen

Fiske- og oppdrettsnæringen

Fra Rogaland og nordover er tradisjonelt fiske og havbruk den store utfordringen. For bosetting og arbeidsplasser på kysten har fiske vært avgjørende. Oppdrettsnæringen har utviklet seg til å bli en viktig næring i mange kommuner. Det ligger en stor utfordring i å finne gode løsninger på forholdet mellom bruk og vern.

I sammenheng med ønske om etablering av nye oppdrettsanlegg kan det i mange tilfeller oppstå konflikter mellom oppdrettsinteresser om miljøvernensyn. Oppdrettsanlegg er ofte arealkrevende når man tar i betraktning de ferdelsforbundssoner (20 m) og fiskeforbudsoner (100 m) som gjelder rundt disse. Oppdrettsanlegg for skjell har

ofte vist seg å være mer arealkrevende enn fiskeoppdrettsanlegg. I en del tilfeller kan den type arealer som ønskes benyttet av andre brukergrupper allerede være opptatt. Eksempler på konfliktområder mellom oppdrett og miljøverninteresser er etablering av oppdrettsanlegg som beslaglegger gode fiskeplasser, gjør fiske i sjøen rundt anlegget mindre attraktivt (pga medisiner, støy, lys), bruk av nærliggende friluftsområder, estetisk uønsket i vakre naturområder eller viktige hytteområder. Rømt fisk vil også kunne påvirke villfisker, f.eks. den lokale laksestammen, på en genetisk uheldig måte og spre sykdom og parasitter til villfiskebestanden. Kjente problemstillinger er her spredning av furunkulose (*Gyrodactylus salaris*).

Sikringssoner for laksefisk

Rundt vassdrag og i fjordsystemer med viktige bestander av laks, sjøørret og sjøøyre der det er konflikt mellom miljøinteresser og oppdrettsnæringen, er det etablert sikringssoner. Konfliktene er bl.a. rømmingsfare og smittefare fra oppdrettsfisk til villfisk.

Bakgrunnen for opprettelse av sikringssoner er bestemmelsen i oppdrettslovens § 5 nr.3 om at oppdrettsnæringen ikke skal etableres på steder hvor de har en klart uheldig plassering i forhold til det omkringliggende miljø. I områder hvor det er etablert sikringssoner vil en plassering av oppdrettsanlegg være uheldig for omgivelsene. Også områder som ble vurdert som aktuelle sikringssoner men ikke «nådde opp»,

bør vurderes strengt. Ordningen med sikringssoner er under revidering.

Eksempler på prosjekter innen kystsonereform

- «Regional kystsonerplan for Helgeland», Nordland.

- Regionalt kystsonerplanprosjekt gjennom fylkesdelplaner; «Fylkesdelplanlegging i kystsonen» i regi av MD, FiD og AD. Prosjektfylker: Hordaland, Sør-Trøndelag og Troms. Oslofjordprosjektet 1991-93. Fylkene fra Østfold til Telemark har deltatt. Prosjektet omfatter bl.a. Rikspolitiske retningslinjer (RPR) for Oslofjorden.